

מאמר זה פורסם במדור "הנדון" לפני 33 שנים, בדצמבר 1955

המאמר, שקטעים ממנו מתפרסמים בעמוד זה, הופיע במדור "הנדון" בגיליון העונם הזה, הנושא את תאריך ה-29 בדצמבר, 1955.

לא קל לקרוא של היום לדמיין לעצמו את העולם אז. עברו רק שמונה שנים מאז קום המדינה. בפקודת הרמטכ"ל, משה דיין, הופעלו כוחות צה"ל מרי פעם בפעולות-תגמול נגד סוריה, מצריים וירדן, כעבור 10 חודשים, באוקטובר 1956, תקפה ישראל את מצריים, בשותפות עם צרפת ובריטניה, במלחמה שנודעה בשם "מיצצע קרש".

במדינה שלטו אישיותו, כוחו המדיני ודרך-

מחשבתו של דויד בן-גוריון, שהיה כלי-כוח. מאז מלחמת-העצמאות, חדרו בישראל לדרך על "פלסטינים" השם, "פלסטין" נעלם מן המפה. ראשי המדינה, כלי-התיקורת והציבור כולו האמינו כי הפלסטינים חדרו מלהתקיים כעם. איזורי פלסטין שממזרח לישראל סופחו לירדן, והפכו "הגדה המערבית", ואילו רצועת-עזה צורפה למעשה למצריים, אם כי לא סופחה רשמית. תושביה לא זכו באזרחות מצרית.

מאז מהפכת "הקצינים החופשיים" במצריים, ביולי 1952, ראה בה דויד בן-גוריון את האוייב העיקרי. אמונה זו התחזקה ככל שגברה בעולם

הערבי ההרעצה למנהיג המצרי הצעיר והדינאמי, גמאל עבד-אל-נאצר. בייחוד נערץ איש זה על הערבים הפלסטיניים.

שנת 1955 עמדה בסימן הניסיון האמריקאי הבריטי לכונון את "ברית בגדאד", מעין השלמה מיוחדת-תיכונה לגאט"ו. מצריים התנגדה ליוזמה זו בכל כוחה. המלך הירדני הצעיר, שהגיע לשיל-טון אך שנתיים לפני כן, אחרי רצח סבו עבדאללה והדחת אביו תולה-הרוח, טלאל, נטה להצטרף אל הברית. על רקע זה התחוללו בסוף 1955 מהומות ברחבי הגדה המערבית, כשחסידיו עבד-אל-נאצר מתקוממים נגד המזימה הבריטית-הירדנית. מהומות אלה הן שימשו רקע למאמר.

המדיניות המוצהרת של ממשלת-ישראל היתה כי כל שינוי במצבה של ירדן יביא להתערבות ישראל. כלומר: הכיבושים של צה"ל שימשו להבטחת כסא-המלוכה הירדני.

יתכן כי רק איום זה מנע כבר אז אינתיפאדה פלסטינית כללית.

המאמר ניתן כאן כלשונו, תוך השמטת הקטעים שאיברו את אקטואליותם והמוכנים רק על רקע הנסיבות של אז.

המאמר נשא את הכותרת "מי האוייב, בעצם?" ומופיע בו תצלום של חיילים ירדניים בירושלים, הצופים לעבר אשה התולה ככסים בכיית ישראל. המולד הגבול עבר אז במרובה של ירושלים.

מדדינה פלסטינית

הרוגים היו מוטלים ברחובות, יריות הידהדו בחלל, המונים נרגשים הסתערו על שרשרות החיילים - זאת היתה התמונה של הממלכה ההאשמית הירדנית במשך שבועיים. מאחורי הגבול הארוך ביותר של מדינת ישראל, ממפעל-החשמל החרב של נהריים ועד למיפ"ץ-אילת, במרחק של ירייה מרוב בנייני הממשלה בירושלים, קילומטרים מעטים מתל-אביב, נתניה ועפולה, הזדעעה מדינה שלמה.

זאת היתה יכולה להיות הזדמנות גדולה למדינת ישראל. עצם קיומה של הממלכה הירדנית היה מוטל על כפות המאזניים. העם קם נגד הממשלה. עוד דיחה אחת, ברגע הנכון, בכיוון הנכון, היתה יכולה, אולי, לנפצה.

אין שום צורך להסתער על הממלכה ההאשמית הירדנית מבחוץ. אפשר לשוב אותה מבפנים. בדרך זו אנו יכולים לרכוש לנו, זו הפעם הראשונה, כנרביית ערבי גדול וחשוב: העם הערבי של פלסטין.

זהו העם שהפסיד את מלחמת-ת"ש.ה. ישראל כבשה

המאמר המקורי (29.12.55)

מיהו האוייב האמיתי של מדינת ישראל! התשובה, הלקוחה ישר ממילון גן-הילדים אומרת: "הערבים". אולם מי ממדינות ערב היא האוייב מספר 1? לא, איש לא חשב על כך בממשלת-ישראל.

כל הדיבורים על "המלחמה המונעת" כמזוים נגד מצריים, ובעת גם נגד סוריה.

הצד הטראגי של השתלשלות זו הוא שבאופן אובייקטיבי אין שום סיבה למילוזמה בין ישראל ומצריים. ההיפך הוא הנכון. האינטרסים של שתי המדינות קרובים, ואינם מתנגשים.

מצביא אמריקאי אמר פעם, על מלחמת קוריאה: "זוהי המלחמה הלא-נכונה, בחזית הלא-נכונה, נגד האוייב הלא-נכון, בזמן הלא-נכון." הסיבוב נגד מצריים מתאים מאוד להגדרה זו.

מה הן מטרות המלחמה של מדינת ישראל! הבה נחזור עליהן מחדש: לשבור את חומת המצור הערבי, להשתלב בכלכלת המרחב, לרכוש שוק לתעשייתה, מרחב למיסחרה, ביטחון לצבאה, שותפים לניטרליותה. במי-לים אחרות: להבטיח שיתוף-פעולה פעיל עם חלק ניכר של העולם הערבי.

על כן, האוייבת האמיתית של ישראל היא: מ מ ל כ ת ה י ר ד ן .

למראית עין ישנו פיתרון פשוט מאוד לבעייה. הממשלה תתן את הפקודה, אגף-המיצבעים של צה"ל יעברו את התוכנית, ובבוקר בהיר אחד יסתערו גדודי צה"ל לקראת הירדן.

נניח לרגע קט שהדבר ניתן לביצוע צבאי, כי קורבנות-הדם יהיו כדאיים וכי צבא בריטי לא יופעל נגדנו. האם יגשים מיצבע כזה את המטרות שהזכרנו זה עתה? התשובה היא שלילית.

כיבוש צבאי של ארץ-ישראל המערבית לא יפורר את חומת האחדות הערבית, אלא להיפך, יסתום מחדש את בקעייה. ירדן תצטרף להושיט ידה למצריים, ותהפוך לחוליה נוספת בשרשרת הפיקוד הערבי המאוחד. כלכלת ישראל תישאר, בדיוק כמו מקודם, בטבעת-החנק של המצור. מבחינה פוליטית, צבאית ופסיכולוגית, תישאר ישראל בניטו.

אם נגרש את תושבי המשולש וחברון, יעלה מיספר הפליטים, השוואים אותו בלב ונפש, מעל למיליון. ואם נשאיר אותם במקומם, יישארו בישראל 700 אלף אויבים פוטנציאליים, וכל זה בשעה שהמדינה תישאר במצב של מלחמה לאורך כל החזיתות. רק החזיתות ישתנו.

לא איחדנו את המולדת, אלא רק הרחבנו את תחום ההגנה של מיצבע צנור ומנותק.

כך לא יושג שלום, לא יוצג בסיס בריר להתפתחות לאומית. אנו נהיה משולים לגרמנים אשר ג'ון סטיינבק אמר עליהם פעם שהם דומים ללהקה ממושמעת של זבובים הכובשים את נייר-הזבובים.

שטחים נרחבים. מצריים לכדה את עזה. סוריה השיגה ניצחון קטן של כבוד, על-ידי כינון האיזורים המפורזים. והמנוצח האמיתי היה המלך עבדאללה, שהשליט את חצי מיליון תושביו הנחשלים על 700 אלף ערבים בעלי רמה גבוהה הרבה יותר, בעזרתה הפעילה של ממשלת-ישראל, ששמרה אותו מכל פגע בימי מלחמת-ת"ש, על פי הסכם חשאי.

ערבי-פלסטין נשארו העם המנוצח היחיד. הם איבדו את עצמאותם. רובם הגדול הפכו עם מדוכא בבית-הסוהר הירדני. האחרים הפכו פליטים חסרי-כל בעזה, בסוריה, בלבנון, בסעודיה ובכוויית.

לערבים אלה יש לנו מה להציע: שיחרור מעול המשעבד, בית-לאומי חופשי, שיקום אישי וב-רית-אחים כנה.

כיום הם שוואנים העיקריים, החיידקים הנושאים את המחלה האנטי-ישראלית, בגוף הלאומי הערבי. אם נרצה בכך, ויכלו מחר להיות מיליון שותפים, פזורים בכל העולם הערבי. לצורך זה יש צורך רק בהחלטה נועזת ובמנגנון ביצוע.

מה מחייבת הגשמת תוכנית זו במציאות של היום? מה התנאים הדרושים?

ראשית: חיסולה של הממלכה ההאשמית הירדנית והשלכתה אל מעבר לירדן.

שנית: שיחרור החלק הערבי של ארץ-ישראל מכל שילטון זר וכינונו כבית לאומי למיליון ערבי-פלסטין. בית-לאומי זה יהיה קשור אל מדינת-ישראל במיסגרת

ארצישראלית מאוחדת בתחומי הביטחון, מדיניות-החוץ, הכלכלה והפיתוח.

אלה התנאים תוכנית זו, ויבשו כל שאר הבעיות השנויות במחלוקת צורה חדשה לגמרי, כאילו נגעה בהן ידו של מכשף. בעיית שיקום הפליטים תהיה פשוטה: בעזרת התוכנית לחלוקת מי-הירדן והלוואה בינלאומית, הם ישקומו בחלק הערבי של ארץ-ישראל ויהוו תוספת-כוח רצינית לארץ כולה. לתעשייה הישראלית יהיה מרחב מחייה חדש. הבסיס החקלאי של המדינה יתרחב במידה מכרעת. הביטחון החיצוני של המדינה ישתפר עד ללא השוואה. לפני יהודים דתיים תיפתח לרווחה הדרך אל הכותל המערבי.

במצב כזה אפשריים תיקוני-גבול בין שני חלקי הברית, מבלי להזיק לאיש, ובלי התערבות זרה.

איך מגשימים אותה? מה הכלים הדרושים? אפשר לגשת למיצע האמיתי: עידוד הקמתה של תנועת-שיחרור פלסטינית בממלכת הירדן, שראשיה יוכלו להקים לה בסיס בטוח במדינת ישראל, כשם שעשה בשעתו הגנרל דה-יגול על אדמת בריטניה. לרשות תנועה זו יש להעמיד את כל האמצעים הממלכתיים האפשריים: תחנות-שידור, בתי-דפוס, מחסני-נשק, אמצעים כספיים.

מדינת-ישראל תושיט את ידיה למאמץ זה על-ידי ניהול מלחמה-פסיכולוגית תוקפנית. ערביי ישראל, שיקבלו הדרכה מתאימה, יוכלו למלא תפקיד מזהיר במיצע זה, בתנאי שהיחס אליהם ישתנה בהתאם לכך.

ייתכן שברגע המכריע תבקש תנועת-השיחרור הפלס-טינית עזרה פעילה של צה"ל, אם על-ידי אימוץ גדודים של צבא-שיחרור, אם על-ידי מיצבע צבאי ישיר ונמרץ.

בשבוע שעבר התנדדה מלכת-הירדן ונטשה לנמול - גם מבלי שיופעל נגדה לחץ עצום זה. האם קשה לתאר כיצד יזדעעו ויתמוטט מיבנה זה תחת מהלומה מרוכזת כזאת?

תוכנית זו לחסל את הממלכה ההאשמית הירדנית תעבור תגובה חזקה מסביב לכדור-הארץ. היא תרכוש לנו שותפים, ותקים נגדנו אויבים.

להפתעתנו הרבה עלולים אנו למצוא עצמנו פתאום במחנה אחד עם המצרים. גמאל עבד אל-נאצר רוצה בשילוק הבסיס הבריטי מן המרחב. הוא רוצה במיגור ברית בגדאד שנכרתה נגדו בחסות האנגלים. הוא לא יוכל אלא לשמוח אם המחנה היריב יספוג מהלומה הגונה מסוג זה. אם ישראל תדע לנצל את שעת-הכושר, לא מן הנמנע שתיתכן ברית עם מצריים בתנאים נוחים - פתיחת דרך מגע אכסטריטוריאליית בין מצריים וארצות-ערב באסיה, והצטרפות ישראל למחנה הנייטרלי האסיאתי-אפריקאי.

אין להעלים את העובדה: יקומו לנו אויבים גדולים בדרך זו. בריטניה הגדולה תיפגע קשות. אמריקה עלולה להתרגז מאוד.

אולם בשעה כזאת יוצר בפעם הראשונה מאז תש"ח הרקע למדיניות-חוץ ישראלית עצמאית. כמו אז, כן עתה תופיע ברית-המועצות ככך ברית פוטנציאלית, ומאותן הסיבות ממש. נשק סובייטי שוב לא יזרום רק למצריים. הוא יזרום גם לישראל.

בריטניה תצטרך לשקול היטב כיצד להגיב במצב כזה. היא התחייבה לעזור לממשלת ירדן נגד אויב חיצוני. אולם היא לא התחייבה לעזור לה במיקרה של התקוממות פנימית. בזירה הבינלאומית ובאולם עצרת או"ם יעמוד מולה מחנה אדיר: כל מדינות הגוש האסיאתי-האפריקאי, רוב מדינות ערב וישראל, כל ארצות הגוש הסובייטי.